

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarii in primvm, secvndvm, tertivm, et quintum Ethicorum Philippi Melanchthonis

**Melanchthon, Philipp
Aristoteles**

Argentinae, 1535

VD16 A 3417

In primvm librvm politicorum

urn:nbn:de:bsz:31-106587

COMMENTARIA

Quod Deos uocat, testatur eos officium gerere diuinum, & Dei uicarios esse. Est igitur bona res politica ordinatio, sicut & Paulus docet Rom. 13.

Hec sunt inculcanda animis hominum, ut magni faciant presentes leges & magistratus, eisq; religiose pareant. Quales autem esse leges debeant, non magis ad Euangelium pertinet, quam qualia phar-
maca danda sint laborantibus febr-

Adhuc male consulunt suae tranquillitati Theologi, dum affectant imperia. Nulla enim res in uita habet aut plura, aut maiora pericula, quam administratio Reipublicae: quare & Demosthenes inquit, se si posset retexere suam uitam, malle certam mortem obire, quam ad Rempublicam accedere, etiamsi certò sciret summos se honores consequuturū esse. In tot periculis Deus adest rite uocatis, non adest his, qui per ambitionem capeffunt Rempublicam non uocati. &c.

IN PRIMUM LIBRUM Politicoꝝ.

Sicut Ethica de priuatis moribus disputant, & ex natura causas uirtutum colligunt, ita Politica disputant de societate ciuili, & officijs ad societate pertinentibus, & causas societatis ex natura ducit.

Primum igitur locus est in hoc libro de causis societatis. Est itaq; initium societatis coniunctio ma-
ris &

IN POLIT. ARIST.

ris et foemine. Inde tanquam Coloniam ex familia
hij, ciuitatem deducit.

Deinde colligit rationes, quod homo natura ad
societatem ducatur, nō tantum utilitatis gratia. Hic
locus penē ijsdem uerbis extat apud Cicronem in
Offic. Ratio sumitur à signo, quia homini sermo da-
tus est, cuius usus non est nisi in societate. Natura
autem nihil facit frustra ουτε γρ ὡς φάρμακον με-
την η φύσις ποιῆ. Addit Encomiū societatis ciui-
lis ὁ δὲ πρῶτος συστάσας μεγίστων ἀγαθῶν
αἰνῶν, ὅπου γρ η τελειωθῆν κέλευσον τῆν
ζώων ἀνθρώπος ὄσι, οὕτω η χάριθῆν νόμου
καὶ δικῆς χεῖρισον πάντων, γαλεπωτάτη δ
ἀδίκια, ἔχαστῶ ὄπλα, ὁ δὲ αἰός ὄπλα χῶν
φιλετ, φρονήσι η ἀρετῆ, ὀσι ἐπὶ ταναυτία
ὄσι χηδῶν μάλιστα, διὸ ἀνοσιότατη η ἀρε-
ώτατη ἀνθῶ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδῖσια
καὶ ἐδωδῆν χεῖρισον, η δὲ δίκαιοσινη πο-
λιτικῶν η γουρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τὰ
ξίς ὄσι.

Sæpe admonui in Aristotele diligēter obseruan-
dum esse methodum. Nullus enim melior est artifex
methodi quā Aristoteles. Itaq; uel ob hanc solam
causam legi debebat, ut ab eo sumeremus exempla
methodi, hoc est, iusto ordine docendi aliquid. Vi au-
tem aliæ artes incipiunt à quibusdam communissimā

COMMENTARIA

mis principijs natura notis, qualia sunt apud Geometras. Totum est sua parte maius. Que alicuiusmodi sunt equalia, inter se sunt equalia. Ad hunc modum & hæc ars sua habet principia, à natura seu sine hominis sumpta.

Homo est ad societatem natura conditus.

Prima societas est legitima coniunctio maris & foeminae.

Nunc attextit alia principia.

Ex prima societate, domus oritur, in qua sunt parentes, liberi, serui.

In societate multorum necesse est alios præesse, alios parère.

Et colligit causas seruitutis & imperij ex natura. Natura enim imprudentiora, & imbecilliora parent prudentioribus & fortioribus, quia habet opus alieno ductu, consilio, defensione. Eius rei signum affert ex hominis partibus. In homine aliæ partes naturaliter seruiunt, aliæ naturaliter præsumunt ac dominantur, similiter igitur in multitudine, prudentiores natura præesse debent, & imprudentiores obedire.

Quem non delectet hoc loco acumen, cum tam apta ex hominis partibus fontes, & causas imperij & seruitutis inter homines colligit, cum nihil prius habet, postquam societatis causas ostendit, quam ut de impe

IN POLIT. ARIST.

de imperio dicat, ut significet societatem nullam existi-
 sere posse, nisi imperio contineatur. Vt igitur im-
 pressæ sunt in naturam causæ, quæ nos ad societatem
 colendam ducunt, ita sciamus etiam impressas
 esse causas naturæ hominis, quæ nos ducant ad impe-
 ria constituenda, & ad parendum Magistratibus.
 Atque hoc est Philosophi officium, tales leges, seu
 communes sententias in natura scriptas animaduer-
 tere, & explicare. Rhetores uocant theses, hu-
 iusmodi communes sententias, quia his positis, alia
 multa consequantur. Nascuntur itaq; ex his thesi-
 bus postea iura ciuilia, quæ sunt tanquam hypothe-
 ses harum communium sententiarum. Societas ci-
 uilis est colenda: societas ciuilis non potest sine im-
 perio retineri. Hinc sunt leges latæ de ui publica, de
 his qui ledunt auctoritatem Magistratuum. &c.

Interim meminere Scholastici id quod & in
 Ethicis dixi, ius naturæ uere esse ius diuinum. Omnes
 igitur sententiæ de ciuili societate, quæ bona & fir-
 ma consequentia colliguntur ex natura, pro diuinis
 legibus erunt habendæ atq; colendæ. Nec leuis est
 auctoritas talium sententiarum ducenda. Vt enim
 oculis diuinitus mirabile quoddam lumen donatum
 est ad uidentium, ita ratio diuinitus habet lumen quod-
 dam ad iudicandas res ad corporalem uitam necessa-
 rias. Neq; uero propterea omnium Philosophorum

COMMENTARIA

somnia pro oraculis habenda sunt, sed delectus adhibendus est, quæ sententiæ certa de causa affirmantur, quæ sine demonstratione dicantur. Tota res enim ad Dialecticam & demonstrationes reuocanda est. Illæ tantum inter leges naturæ numerari debebunt, quæ in demonstratione coherent. Multa ridicule disputant Stoici & alij, quæ cum non habeant satis firmas causas iure repudiantur, sicut in Medicina aut architectonica multa reijciuntur, in quibus quâuis in speciem quædam similia ueri insint, tamē quæ agitata & excussa sunt, uitia deprehenduntur.

Sed redeo ad Aristotelem, ut hunc locum, quo in hoc primo libro nō alius est utilior, explicem: quam imperij & seruitutis similitudinem in hominis partibus ostendit, simul deprehendit duas imperij seu dominiij species. Ac facile est uidere ex his tanquam ex fontibus, omnes illas species imperij ac seruitutis quas enumerant Iurisperiti, ortas esse,

Herile dominiij.

Prior species uocatur *Δεσποτικόν* imperium, quasi dicas herile dominiij, quo modo anima imperat corpori. Corpus enim cogitur obtemperare animæ agitati ac mouenti, nec habet sine anima peculiare motus, sicut seruus cogitur obtemperare domino, ac prorsus in aliena potestate est, aut sicut pecudes uinctæ coguntur sequi ducentem. Vnde Græci argute fingunt *Δεσποτὶν ἢ δεικτὸν* esse quasi *Δεσποτικόν*

τιμ

IN POLIT. ARIST.

τῆς, hoc est, iniicientem uincula. Ex hac specie ori-
tur acerbissima forma imperij, in qua dominus sine
certa lege tenet potestatem uitae & necis. qualis fuit
Regum apud Barbaros olim autoritas, & nunc se-
runt tale esse formam imperij apud Turcas, ubi Prin-
ceps pro arbitrio facit omnia, & subditi tanquam pecu-
des coguntur parere, quicquid imperat Tyrannus.

Altera imperij species dicitur βασιλικὸν siue
πολιτικὸν imperium, hoc est, regia seu ciuilis do-
minatio, quomodo mens imperat appetitioni certa
lege, & propter illius utilitatem. Neque temere cogit
appetitum ut obtemperet. Ex hac oriuntur legitima
imperia in rebus publicis, de quibus infra libro ter-
tio dicitur. Et in hac specie magis lucet, quid sit im-
perium, uidelicet prospicere alienae utilitati, guber-
nare & defendere alios, quia mens uidet quid pro-
sit, quid noceat, & erigit ac cohercet appetitum, et
studet defendere salutem uniuersi corporis. Ab hoc
exemplo sumit sententiam, quae uulgo saepe citatur.
τὸ δὲ θεῶν ἔστι τῆς διαγωγῆς πρὸς ἄλλοις, φύ-
σις, καὶ δεσποτικὸν φύσις. Quod praestat consilio
naturaliter imperat reliquis.

Postquam has imperij & seruitutis species pro-
posuit, docet eas in familia existere. Nam ad fami-
liae imaginem, postea ciuitatem constituet, ideo pri-
mum multa de Oeconomia disputat. Paterfamilias

COMMENTARIA

dominatur seruis δεσποτικός, Liberis regia dominatione, In uxorem mitius esse imperium conuenit, quod πολυτικός uocat affine regio.

Seruitus
quid sig.

Hic disputari solet quare Aristoteles dicat quosdam nasci seruos, cum Iurisconsulti doceant seruitutem naturæ contrariam esse, & iure naturali omnes homines ab initio liberos esse natos. Hoc sic explicandum est. Aristoteles de causa eius seruitutis loquitur, quam sic uocant Iurisconsulti. Iurisconsulti autem de affectu loquuntur, seu de certa forma seruitutis. Seruitus apud Aristotelem significat imbecillitatem ingenij, cui opus sit regi alieno consilio, Apud Iurisconsultos significat certam formam, qua uictor continet uictos. Et quidem litigat Aristoteles cum his qui sentiunt hanc seruitutem naturæ contrariam esse. Ostendit enim quod habeat causas in natura positas, scilicet imbecillitatem ingenij, quæ cum nascatur cum hominibus, necesse est eos regi alieno consilio. Si qui regi se non patiuntur, hi ui opprimendi & continendi sunt, ut reliqua multitudo generis humani conseruari possit, sicut à corpore interdum præcidi membra corrupta oportet, ne totum corpus pereat. Hic igitur præstantiora opprimunt, ac ui continent imbecilliora, quia natura docet nos, propositis hominis partibus, quod præstantiora debeant præesse ac dominari. Quanquã quor
sum

IN POLIT. ARIST.

sum opus est hac subtili disputatione? illa uox. Honora patrem et matrem, subijcit omnes homines seruituti. Cum autem & illa sententia sit in natura scripta, sentiendum est uere causas seruitutis in natura positas esse. i. recte igitur reprehendit Aristoteles illos, qui immoderata & iniusta cupiditate libertatis accusant, & ut ipsius uerbis utar, γράφουσι τὰ πατρὸς καὶ μητρὸς formam seruitutis iure gentium receptam. Sed nos multo iustius accusare possemus phanaticos homines nostri temporis, qui praetextu Euangelij uulgi ad pileum, hoc est, ad libertatem uocarunt, & contenderunt seruitutem contra Euangelium esse. Verum quia hac de re aliàs saepe diximus, in praesentia satis est monere lectorem, quod sicut Euangelium non abolet hoc praecipuum: Honora patrem & matrem, ita nec imperia, nec seruitutem improbat, sed suo testimonio confirmat ac docet, oportere ad coercendos impios & carnales in mundo existere regna, & seruitutem. Et ijs rebus utuntur sancti, sicut alijs bonis Dei creaturis.

III.

Nondum absoluit Oeconomiam, sed postquam familiam numerauit, disputandum etiam est de ea conseruanda atq; alenda. Docet igitur duplicem esse rationem rei familiaris comparandae. In his altera naturalis est, altera arte excogitata.

COMMENTARIA

Naturalis ratio comparande rei familiaris, has
habet species.

Pecuariam,

Agriculturam,

Venationem, cū qua predatoriam cōiungit, quæ
et ipsa est honesta, et nature consentiens, si exer-
ceatur in bellis legitimis, debet enim Magistratus
bella gerere ad depellenda latrocinia.

Quarta species mercatura est, qua res domi na-
te uenduntur, ut his distractis quibus abundamus,
alia importemus, quæ alioqui desunt nobis. Hanc uo-
cat Oeconomicam mercaturam, eamq; laudat: est
enim necessaria ad uitam, eaq; oportebat etiam uti
homines ante usum nummi, quū per mutatione rerū
suarum aut operarum ea quæretet unusquisq; qui
bus indigebat. Est autem hæc mercatura, qua res
domi nate uenduntur hodie quoq; in tribus perso-
nis, ut uocant, permissa, quibus alioqui negociari
turpe est.

Arte excogitata ratio rei familiaris cōparande,
habet artes, et operas, quæ tamen liberaliter com-
municari debent. Operarum locatio seruilis est. Ta-
lis est mercatura, quam uocant κοπιηλική, quum
emimus, ut rursus carius uendamus, seu cuius finis
est, non usus, sed questus. Hanc uituperat Aristote-
les, quia quum emptionis finis debeat esse usus, natu-
ra enim

ra enim

IN P O

nam docti
fer, hic callid
debet questu
uoletur prop
pomedum de
emptiari erā
catura; qu
bil est opus

Numer
tatas, ad re
stoteles uin
quia numm
sed ut su m
nummus g
τικτω. Ε
accidit, seu
per mutat
enim ad feri
hac distat
Ειδε γ
δ' ατ' ουτ
κα' ουκ ε
ε' ε' ε' ε' ε'
ουτ κα'

IN POLIT. ARIST.

ra enim docet nos usus & necessitatis causa contra-
here, hic callide uidetur alius finis excogitatus, ui-
delicet questus. Hæc calliditas odiosa est, quia non
uidetur proprie ad necessitatem comparata, & pro-
pmodum defraudat alios, qui tantum usus causa
empturi erant. Si quæ sunt alia uitia in hac specie mer-
caturæ; quæ magis hominum quàm rei sunt, ea ni-
hil est opus hic recitare.

DE USURA.

Numeratur & usura inter species arte excogi-
tatas, ad rem familiarem comparandam. Porro Ari-
stoteles uituperat eam, & dicit contra naturam esse,
quia nummus sit inuentus, non ut gignat mutuum,
sed ut sit medium in emptione mercis. At in usura
nummus gignit nummum, unde & Græci τόκος à
τίκτω. Est enim usura lucrum quod ad nummum
accedit, seu ubi præter sortem soluitur aliquid pro-
pter mutationem. Verba Aristotelis hæc sunt, libet
enim adscribere, quia sæpe citantur à doctis uiris in
hac disputatione de usura.

Εὐλογότατα μισῆται ἢ ὀβολοσάκτικα διὰ
δὲ ἀπ' αὐτοῦ τὸ νομίσματον εἶναι τῆν κτήσιον,
καὶ οὐκ ἐφ' ὅπου ἐπορίσθῃ. μεταβολῆς γὰρ
ἐγένετο χάρις, ὃ δὲ τόκος αὐτὸ ποιεῖ πλεον,
ὅθεν καὶ τὸ νομα τὸτ' εἰληφερ. ὁμοια γὰρ